

Otázka: Osobnost a její vývoj

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): nojmiii

PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI

- = já - sebepoznání a city k sobě samému
- = **komplex vzájemně propojených somatických a psychických funkcí, které determinují prožívání a chování jedince a z toho vyplývající vztah k prostředí**
- V představě 3 složky:
 - **TĚLESNÁ IDENTITA**
 - Člověk své tělo vnímá, a pak hodnotí
 - Poruchy jako anorexie a bulimie
 - Ovlivněno výchovou a sociokulturním vlivem
 - **PSYCHICKÁ IDENTITA**
 - Souhrn našich duševních vlastností
 - **SOCIÁLNÍ IDENTITA**
 - Příslušnost k určité skupině lidí
 - **IDENTITA** = uvědomování si sebe samého, uvědomování si své jedinečnosti, toho kdo jsem, jaká jsem
 - **SEBEPOJETÍ** = to co si člověk sám o sobě myslí
 - **Vývoj sebepojetí:**
 - **Novorozenec**
 - **Kojenec**
 - **Batole - KOPERNÍKOVA REVOLUCE** (1. Období vzdoru)

- **Dospívání** - Jsem to, čemu věřím
- **Dospělost** - Já jsem to, co miluji
- **Stáří** - Jsem to, co po mně zůstane

TEORIE OSOBNOSTI:

- Vědecké zkoumání osobnosti, souvisí se směrem
- **A) BIOLOGIZIJÍCÍ POJETÍ**
 - Naše tělo, ne iniciativa
- **B) PSYCHODYNAMICKÝ PŘÍSTUP**
 - Nevědomé složky
 - **SUGMUND FREUD**
 - osobnost tvoří 3 složky
 - **ID (ONO)** - vrozená, nevědomé obsahy; určováno **PUDY** -> jsou motivovány **PRINCIPEM SLASTI**
 - **EGO (JÁ)** - uspokojení reálných pudů - **PRINCIP REALITY**; vědomá, racionální složka, usměřňuje ID a EGO
 - **SUPER EGO (NADJÁ)** - **PRINCIP DOKONALOSTI** - skládá se ze svědomí; částečně vědomé; morálka
 - Osobnost je výsledek EGA
 - **PUD ŽIVOTA** a **PUD SMRTI**
 - **VÝVOJ OSOBNOSTI PODLE FREUDA**
 - Probíhá podle vrozeného programu, fáze určeny podle uspokojení principu slasti; základem je **PSYCHOSEXUÁLNÍ VÝVOJ**
 - **5 FÁZÍ:**
 - **ORÁLNÍ STÁDIUM**
 - 1 rok, uspokojení prostřednictvím úst
 - **ANÁLNÍ STÁDIUM**
 - 2-3 rok, uspokojení - zadržování a emulace stolice
 - **FALICKÉ STÁDIUM**
 - 4 rok, libido - genitálie, **OIDIPŮV** A **ELEKTRIN KOMPLEX**

- **LATENČNÍ STÁDIUM**

- 5-10 rok, období klidu; pudy ustupují

- **GENIÁLNÍ FÁZE**

- 11 a výše; nástup sexuálního chování; libido se probouzí a hledá uspokojení mimo tělo a rodinu
- Příliš málo či mnoho uspokojení v 1 fázi -> vrácení se od ní v dospělosti (kousání nehtů a tužek...)

- **CARL GUSTAV JUNG**

- Švýcar; jsme ovlivněni systémem, který se časem formuje
- Obohatil Freudovi teorie, k ID EGO SUPEREGO přidává:

- **KOLEKTIVNÍ NEVĚDOMÍ**

- Společné všem lidem (obsahem jsou zkušenosti lidstva); nevědomí, které sdílíme se všemi

- **ARCHEOTYPY** (vrozené vzorce chování)

- **ANIMUS** - mužská složka
- **ANIMA** - ženská složka
- -> každý má obě, převaha dle pohlaví

- **INDIVIDUÁLNÍ NEVĚDOMÍ**

- Nevědomí každého z nás - pocity, zážitky

- **EGO**

- Vědomé pocity; umožňuje sebehodnocení

- **SELF (JÁ)**

- Spojené s nevědomím
- Nadřazeno našemu JÁ

- Vymyslel - **INTROVERT A EXTROVERT** = máme v sobě oba dva, ale jeden převládá a druhý je v nevědomí

VLASTNOSTI OSOBNOSTI

• CHARAKTER

- = část osobnosti, která do jisté míry řídí naše chování podle společenských norem a zásad; formuje se výchovou; určuje obsah chování
- Složky:
 - **VZTAH K LIDEM**
 - **Kladný** = láska k lidem - **ALTRUISMUS**
 - **Záporný** = **EGOISMUS**
 - **ODOLNOST K ZÁTĚŽI**
 - **STABILITA** - zvládneme krizové situace
 - **LABILITA**
 - **SVĚDOMÍ**
 - Vědomí dobra nebo zla; hodnotí naše jednání a řídí ho; **MORÁLKA**
 - **SVĚTOVÝ NÁZOR**
 - Postoj, naše ideály, přesvědčení o světě = **PACIFISMUS, RASISMUS**
 - Ovlivněno rodinou, okolím, náboženstvím
 - **TEMPERAMENT**
 - Určuje formu chování, genetika
 - Soustava psychických vlastností, které se vyjadřují reakcí, způsobem a intenzitou reakce
 - **HYPOKRATES** - podle 4 tělesných tekutin
 - **GALENES** - obohacení HYP. TEORIE - (**choleric - žluč; flegmatik - sliz; sangvinik - krev; melancholik - černá žluč**)
 - **HANS J. EYSENCK** - využil i dělení na introverta a extroverta -> **DIAGRAM**

- **KRETSCHMER** - založeno na tělesné konstrukci člověka
 - **Piknický**

- Postavou je to malý člověk, podsaditá postava, menší končetiny (kratší), zaoblený, širší obličej, větší hlava, nos nahoru
- vlastnosti: temperament - **CYKLOTIMNÍ** -> vlastnosti - otevřený člověk, společenský a zároveň j to realista, má zájem o okolní svět, reaguje na podmínky přiměřeným způsobem = asi sangvinik
- **Astenický typ**
 - Člověk štíhlý, útlý, hubený, malá hlava, dlouhé štíhlé končetiny, úzký obličej, orlí nos
 - => **SCHIZOTYMNÍ** - tahle osobnost je složitější - jinak dává věci na venek, uvnitř ale cítí jinak, je uzavřený, zaměřený spíše na vlastní prožívání, mlčenlivý, vážný, reakce jsou nejednoznačné, pokaždé reaguje jinak, pokaždé reaguje jinak
- **Atletický typ**
 - Silná kostra, pevná postava, jdou vidět svaly, obličej něco mezi
 - => **VISKÓZNÍ** - pomalost, důslednost, rozvážnost, neoplývá kreativitou, jednání není impulzivní ale stereotypní
- **SCHOPNOSTI**
 - Předpoklad pro vykonání určité činnosti
 - Stupně rozvinutí:
 - **NADÁNÍ** - nadprůměrný výkony v činnosti
 - **TALENT** - vysoce rozvinutý souhrn schopností
 - **GENIALITA** - rozsah kognitivních schopností
- **INTELIGENCE**
 - úroveň rozumových schopností
 - Máme 2 typy:
 - **FLUIDNÍ** - vrozená, dána biologickou kapacitou mozku, nezávislá na učení, našem rozvoji, kolem 18 a 20 roku začíná výrazně klesat
 - **KRYSTALICKÁ** - získávána procesem učení, s věkem roste, závisí na jedinci, jak rozvíjí své učení..., založena na kognitivních procesech
 - **Složky**: pohotovost vnímání, naše představivost, verbální inteligence, matematická inteligence, paměť, sociální inteligence, emoční inteligence - EQ - umožňuje ovládat

jedinci emoce a dokáže vžít do emocí cizí – dokáže správně zpracovat emoce a dokáže o tom hovořit

- Intelligence je měřena v jednotkách **IQ** – číselné vyjádření naší inteligence, číslo celé a kladné
- **První IQ test 1905** – ve Francii – určena k preventivnímu rozlišení dětí – autor Binet a Simon
- **Pásmo IQ – 90 – 110 = průměr**
- **ZÁJMY**

VÝVOJOVÁ PSYCHOLOGIE

- = obor, který se zabývá psychickým vývojem lidstva a jedince (studium změn prožívání a chování v průběhu času)
- **Cíl** = popsat jednotlivé vývojové změny v různých etapách a z toho vyvodit nějaké zákonitosti, a pak se snaží o vytvoření jednotné teorie vývoje osobnosti
- Obor zabývající se též psychickým vývojem z hlediska:
 - **ONTOGENEZE** – od vajíčka až do smrti jedince
 - **FYLOGENEZE** – psychický vývoj lidstva, vznik a vývoj určitého rodu, kmene

- **Zákonitosti vývojových změn:** náš vývoj směřuje od primitivních k dokonalejším formám; určité vývojové změny nastupují v určitých intervalech (věkových); vývoj je nezvratný; v některých etapách se vyskytuje málo vývojových změn, některé etapy jsou naopak na vývojové změny bohaté

- **VÝVOJ** = proces evolučních změn (tělesných, duševních) a sociálních znaků člověka v průběhu jeho života; je determinován zevnitř a zvenčí

• **ZÁKLADNÍ VÝVOJOVÉ PROCESY:**

- **UČENÍ** – proces, který se projevuje určitou přetrvávající změnou vlastností, změny jsou navozeny zkušeností
- **ZRÁNÍ** – zákonitá posloupnost změn

• **PERIODIZACE LIDSKÉHO VÝVOJE:**

- **PRENATÁLNÍ OBDOBÍ** – reaguje na smyslové podněty; 10 lunárních měsíců
 - **Oplození** – 3 týdny
 - **Embryonální** – 4-12 týden (orgány)
 - **Fetální** – 12-porod (smyslové orgány)
- **NOVOROZENEC** – přizpůsobení podmínkám, vrozené reflexy (sání, polykání, vyměšování, uchopování) a pudy, 1 měsíc; matka
- **KOJENEC** – orální stádium; rozvoj **MOTORIKY A VNÍMÁNÍ**; 1 rok
- **BATOLE** – 2-3 rok, anální stadium; chození, období změn; **STIMULACE**; mluva (**PASIVNÍ A AKTIVNÍ SLOVNÍ ZÁSoba**); učení nápodobou; **KOPERNÍKOVA REVOLUCE**; stálost a trvalost objektu – když nevidí hračku, stále si jí pamatuje
- **PŘEDŠKOLNÍ VĚK** – 3-6 let, jemná motorika; myšlení – **EGOCENTRISMUS** (zkreslení úsudku podle svého pohledu); **MAGIČNOST** (interpretace dění podle fantazie); **ABSOLUTISMUS** (definitivní platnost poznání); **GENDER ROLE**
- **MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK** – růst (svaly, výška); učení – rozvoj paměti, záměrné pozornosti, konkrétní myšlení (i abstraktní); *nová autorita a nová role spolužáka*
- **PUBESCENCE** – 11-15, velké tělesné změny; období druhého vzdoru; abstraktní myšlení; emocionalita
- **ADOLESCENCE** – 15-20, **3 změny** – *pohlavní styk, maturita a plnoletost*
- **DOSPĚLOST**
 - **MLADÁ DOSPĚLOST** – 20-35, role: partner, rodič, zaměstnanec; přijímáme zodpovědnost, žena x muž; zkušenosti; **1 KRIZE MANŽELSTVÍ** (žena, po 5-6)
 - **STŘEDNÍ DOSPĚLOST** – 35-45, **KRIZE STŘEDNÍHO VĚKU; 2 MANŽELSKÁ KRIZE** – nízká možnost otěhotnět
 - **STARŠÍ DOSPĚLOST** – 45-60, ukončení profesní role, **PRÁZDNÉ HNÍZDO**; známky stárnutí – zrak, menopauza

- **STÁŘÍ - RANÉ** (60-75) A **PRAVÉ** (75- a víc); gerontopsychologie (znaky stáří); zhoršení smyslů, méně svalů, imunita, klesá frustrační tolerance; nespavost, úzkostlivost; méně adaptabilní

- **PERIODIZACE DUŠEVNÍHO VÝVOJE**

- Vývoj myšlení, autorem je **PIAGET**
 - **SENSOMOTORICKÉ** - 0-2; svět za pomocí smyslů a motoriky
 - **PŘEDOPERAČNÍ** - 3-6, egocentrické myšlení; třídění předmětů podle jednoho rysu
 - **STAV KONKRÉTNÍCH OPERACÍ** - 6-12, logické uvažování, konkrétní realita
 - **STAV FORMÁLNÍCH OPERACÍ** - hypotetické uvažování, abstraktní myšlení